

Maak je burgerschaps- onderwijs natuurinclusief!

Het initiatief Agenda Natuurinclusief is een samenwerking tussen publieke en private partijen die streven naar een natuurinclusieve samenleving. Wat is natuurinclusief en wat kan het betekenen voor burgerschapsonderwijs? Anna Vanderveen is domeintrekker Onderwijs en legt graag meer uit.

Tekst Martijn de Graaff

“Als mensen vergeten we soms dat we zelf natuur zijn. Uit onderzoek weten we dat verbondenheid met de natuur bijdraagt aan het fysieke en mentale welbevinden. Ook zien we dat kinderen en jongeren zich zorgen maken over bijvoorbeeld het klimaat. Het is daarom belangrijk dat we hen helpen om een relatie op te bouwen met de natuur.

Door burgerschapsonderwijs leren leerlingen zich te verhouden tot hun omgeving en een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving. Natuurinclusief burgerschap betekent dat leerlingen ontdekken welke rol omgeving en samenleving in hun leven spelen en welke verantwoordelijkheden die met zich meebrengen. Je kunt zorgen dat leerlingen zijn toegerust met kennis en vaardigheden om natuur een plek in hun leven te geven. Dat kan ook hoop en een toekomstperspectief bieden: hoe lossen we de problemen die we zien op en welke rol kun jij daarin spelen? Agenda Natuurinclusief is ontstaan vanuit de bezorgdheid over de druk op onze natuur. Ongeveer 30 procent van het land is natuurgebied en wordt beheerd door organisaties zoals Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. De overige 70 procent gebruiken wij voor wonen, werken, vervoer,

landbouw en andere zaken. Ons streven is om overal te zorgen voor een basiskwaliteit van de natuur, zodat gewone soorten zoals de merel en de egel er goed kunnen leven. Daarvoor is het essentieel dat de natuur is verweven in ons denken en doen.”

Invulling van natuurinclusief onderwijs

“Hoe kan het onderwijs bijdragen aan natuurinclusief burgerschap? Daarvoor gebruiken we de drie doel-domeinen zoals Gert Biesta die heeft geformuleerd: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. Het kwalificerende aspect richt zich op kennis en vaardigheden ontwikkelen: we hebben ecologen, hoveniers en andere specialisten nodig om goed te kijken hoe we onze samenleving natuurinclusief kunnen inrichten. Naast professionele competenties gaat het ook om kennis en vaardigheden die ieder mens nodig heeft om >>

Natuurinclusief onderwijs is erop gericht dat mens én planeet kunnen floreren

natuurinclusief te leven, denk aan het maken van voedselkeuzes. Bij socialisatie en persoonsvorming kijken we vooral naar brede aspecten van persoonsontwikkeling en burgerschap. Dan gaat het niet alleen om cognitieve ontwikkeling, maar ook om fysieke, emotionele en spirituele intelligentie. Natuurinclusief onderwijs is erop gericht dat mens én planeet kunnen floreren.”

Buitenonderwijs en leerlingen betrekken

“Buitenonderwijs kan daarbij helpen. Contact met de natuur prikkelt tot zorgzaamheid; niet alleen voor de natuur, maar ook voor elkaar. Buiten zijn versterkt het samenwerken en het zorgdragen voor elkaar. Uit onderzoek blijkt dat kinderen op een groen schoolplein creatiever zijn, meer samenwerken en delen. Ook wordt op zo’n schoolplein minder gepest. Sommige kinderen die in de klas niet goed tot hun recht komen, komen buiten tot bloei. Zo neemt Louise Ruys, leerkracht op de 15e Montessorischool Maas en Waal, haar klas elk jaar mee om vleermuizen te spotten op het schoolplein. Dit was één van haar initiatieven waardoor ze werd uitgeroepen tot Duurzame Docent van het jaar.

Contact met de natuur
prikkelt tot zorgzaamheid

Anna Vanderveen

Lector Burgerschapsonderwijs Hessel Nieuwelink heeft het altijd over twee rollen van burgerschapsonderwijs: voegen naar de samenleving en (her)vormen van de samenleving. Daarom is het actief betrekken van leerlingen bij natuur en duurzaamheid belangrijk. Het Grifland College in Soest organiseert al twee jaar op rij ‘Grifland Goes Green’. Dit evenement wordt verzorgd door het Eco-team van de school. Lessen, workshops en evenementen: drie dagen lang staat de hele school in het teken van duurzaamheid. De schoolcampus werd bij de eerste editie getransformeerd tot een kleurrijke en levendige omgeving, versierd met bloeiende planten, gerecyclede kunstwerken en informatieve stands over groene initiatieven. Door er zo intensief mee bezig te zijn, leren ze veel over natuur, duurzaamheid en hun mogelijke rol hierin in de samenleving.”

Voor een natuurbewuste generatie

Anna: “In mijn rol als trekker van het onderwijsdomein ben ik bezig met het faciliteren van deze veranderingen en het bevorderen van samenwerking tussen onderwijsinstellingen, overheden, natuurorganisaties en andere belanghebbenden. Bijvoorbeeld door te zorgen dat inspirerend en mooi lesmateriaal nog beter vindbaar wordt. Of tips te ontwikkelen over hoe je duurzaamheidsthema’s in alle vakken kunt integreren. Zo kan een geschiedenisles de relatie tussen de mens en natuur door de eeuwen heen belichten. Een mooi voorbeeld van lesmateriaal vind ik www.17doelendiejedeelt.nl over de Sustainable Development Goals.”

De Agenda Natuurinclusief is een langetermijninitiatief en we hopen dat het bijdraagt aan een bredere verschuiving naar een natuurinclusieve samenleving. Ik besef dat het kan overkomen als weer iets dat het onderwijs moet doen en er zijn ook scholen die vanuit het idee van natuurinclusiviteit behoorlijk fundamenteel anders aan de slag gaan met burgerschapsonderwijs, meer vanuit natuurlijke vormen van leren en ontwikkelen. Je kunt ook klein beginnen.

Zelf denk ik dat natuurinclusiviteit vooral een interessant perspectief biedt om dingen die je al deed, net even anders te doen. Geef die themaweek een groen tintje, vertel verhalen die passen bij het seizoen of ga het gesprek met leerlingen aan hoe zij de klimaatprotesten ervaren. Dat zijn soms schurende gesprekken. Juist in die dilemma’s ontwikkelen kinderen burgerschapsvaardigheden. Ik denk dat je ervaart dat het een kans is om leerlingen te helpen met hun ontwikkeling en om je eigen lessen nog interessanter te maken. En: het is gewoon ook leuk.”